

OBALNA STRAŽA REPUBLIKE HRVATSKE – PRAVNI OKVIR

Autori: Petra Amižić Jelovčić; Željka Primorac; Nikola Mandić

Izdavač: Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu

Split, 2017., 236 str.

Znanstvena knjiga *Obalna straža Republike Hrvatske – pravni okvir* daje cjeloviti prikaz propisa koji čine pravni sustav organizacije i djelokruga rada Obalne straže u Republici Hrvatskoj. U srpnju 2016. godine dovršeni su i posljednji pravilnici koji normiraju ovlasti i način rada Obalne straže te je napokon stvorena cjelovita i sustavna pravna regulativa Obalne straže. Sadržaj ove knjige temelji se na *Zakonu o Obalnoj straži, Pomorskom zakoniku* te drugim zakonskim i podzakonskim propisima donesenim na temelju navedenih. Uz to, knjiga sadrži i poredbenopravni prikaz ustroja i organizacije obalne straže u odabranim europskim državama te Kanadi i Sjedinjenim Američkim Državama. Sve te države primjer su dobro organiziranih sustava zaštite nacionalnih interesa na moru u okviru obalne straže.

Autorice izv. prof. dr. sc. Petra Amižić Jelovčić i izv. prof. dr. sc. Željka Primorac s Pravnog fakulteta Sveučilišta u Splitu te autor doc. dr. sc. Nikola Mandić s Pomorskog fakulteta Sveučilišta u Splitu napisali su ovu iznimno zanimljivu i korisnu knjigu čija prvenstvena namijenjena je služiti kao udžbenik za sveučilišne i specijalističke studije te kao priručnik ovlaštenim osobama Obalne straže kao pomoć u obavljanju njihovih zadaća, ali može poslužiti i široj zajednici.

Knjiga se sastoji od *Predgovora, Uvoda, pet poglavlja (Povijesni razvoj Obalne straže u Republici Hrvatskoj; Pravna regulativa Obalne straže u Republici Hrvatskoj; Temeljne zadaće Obalne straže Republike Hrvatske; Obalna straža Republike Hrvatske u praksi; Komparativni prikaz obalnih straža u svijetu i Europi), Zaključka, Sažetka, Summaryja, Priloga* te *Životopisa* autora.

Prvi dio nosi naziv *Povijesni razvoj Obalne straže u Republici Hrvatskoj* i u njemu se navode razlozi osnivanja Obalne straže te put od ideje o organizaciji do konačnog ustroja Obalne straže 1. studenoga 2007. godine, stupanjem na snagu *Zakona o Obalnoj straži*. Također se ističe važnost geografskog položaja Republike Hrvatske u osiguranju mira i prosperiteta u regiji i na Mediteranu, zbog čega je osnivanje ovakve organizacije bilo nužno za Republiku Hrvatsku.

U drugom dijelu pod naslovom *Pravna regulativa Obalne straže u Republici Hrvatskoj* navode se i analiziraju zakonski i podzakonski propisi koji su relevantni za osnivanje i funkcioniranje Obalne straže. *Pomorski zakonik*, kao temeljni i najvažniji pomorskopravni propis člankom 29. stvorio je preduvjete za osnivanje Obalne straže. Naime, tim člankom je propisao da će se donošenjem *Zakona o Obalnoj*

straži utvrditi poslovi i zadaci iz *Pomorskog zakonika* koje će obavljati Obalna straža. U listopadu 2007. godine donesen je *Zakon o Obalnoj straži* koji je stupio na snagu 1. studenog 2007. godine. Zakonom koji se sastoji se od 11 dijelova i ukupno 48 članaka osnovana je Obalna straža te se njime utvrđuje organizacija i djelokrug rada, kao i ovlasti, poslovi i zadaci Obalne straže. Uz *Pomorski zakonik* i *Zakon o Obalnoj straži* kao najvažnije zakonske propise, navode se sljedeći podzakonski akti: *Uredba o standardima koje moraju zadovoljiti plovila Obalne straže i plovila koja sudjeluju u provedbi plana područnih jedinica koordinacije; Uredba o organizaciji i načinu rada Središnje koordinacije, Stručnog tijela i područnih jedinica koordinacije tijela nadležnih za nadzor i zaštitu prava i interesa Republike Hrvatske na moru; Pravilnik o načinu stjecanja statusa ovlaštene osobe Obalne straže; Pravilnik o suradnji Obalne straže s tijelima nadležnima za nadzor istraživanja i eksploatacije mineralnih sirovina, nafte i prirodnog plina; Pravilnik o načinu suradnje ovlaštenih osoba Obalne straže i Državne uprave za zaštitu i spašavanje te način razmjene informacija potrebnih za njihovo učinkovito i usklađeno djelovanje; Pravilnik o suradnji Obalne straže s tijelima nadležnima za zaštitu kulturnih dobara na moru, morskom dnu i podmorju; Pravilnik o zastavi Obalne straže, službenom znaku, službenoj iskaznici i službenim odorama pripadnika Obalne straže; Pravilnik o suradnji Obalne straže s tijelima nadležnima za nadzor znanstvenih istraživanja na moru; Pravilnik o suradnji Obalne straže s tijelima nadležnima za zaštitu okoliša; Pravilnik o načinu suradnje ovlaštenih osoba Obalne straže i tijela nadležnih za traganje i spašavanje na moru te način razmjene informacija potrebnih za njihovo učinkovito i usklađeno djelovanje; Pravilnik o međusobnoj suradnji nadležnih ministarstava i suradnji s nadležnim institucijama; Pravilnik o primjeni mjera i sredstava prisile, zaustavljanju i pregledu sumnjivog plovila, uzapćenju plovila, privremenom zadržavanju osoba, službenim evidencijama i drugim radnjama potrebnim za pokretanje postupka protiv prekršitelja propisa; Pravilnik o suradnji Obalne straže s tijelima nadležnima za nadzor iznenadnog onečišćenja na moru; Pravilnik o suradnji Obalne straže s tijelima nadležnima za morsko ribarstvo; Pravilnik o unutarnjem redu Obalne straže; Pravilnik o načinu suradnje i razmjene informacija Obalne straže i drugih tijela nadležnih za sigurnost plovidbe te ovlastima i postupku nadzora nad provedbom propisa o sigurnost plovidbe.*

U trećem poglavlju koje nosi naziv *Temeljne zadaće Obalne straže Republike Hrvatske* nabrajaju se najvažniji zadaci Obalne straže koji se analiziraju kroz 7 podnaslova. U prvom podnaslovu *Zaštita suverenosti, suverenih prava i jurisdikcije Republike Hrvatske* objašnjena je dužnost Obalne straže da samostalno, ali i u suradnji s drugim tijelima nadležnim za nadzor i zaštitu prava i interesa Republike Hrvatske na moru, prikuplja, obrađuje i koristi podatke te vodi evidencije o kršenju Ustava i zakonom zaštićenih nacionalnih vrednota. Način i uvjete pod kojima ovlaštene osobe Obalne straže u nadzoru i zaštiti prava i interesa Republike Hrvatske na moru primjenjuju određene mjere i sredstva prisile propisan je člankom 1. *Pravilnika o primjeni mjera i sredstava prisile, zaustavljanju i pregledu sumnjivog plovila, uzapćenju plovila,*

privremenom zadržavanju osoba, službenim evidencijama i drugim radnjama potrebnim za pokretanje postupka protiv prekršitelja propisa. Način djelovanja Obalne straže u odnosu na zaštitu suverenih prava Republike Hrvatske u epikontinentalnom pojasu RH propisan je člankom 2. *Zakona o Obalnoj straži*. Temeljna prava Obalne straže u zaštiti suverenosti su: pravo nadzora plovila; pravo progona plovnog objekta; pravo uporabe vatrenog oružja; pravo poduzimanja odgovarajućih mjera (uključujući i mjere prisile) u svrhu osiguranja područja, šticećenja osoba i provedbe propisa RH na moru; zaustavljanje plovila, izvršenje pregleda plovila, privremeno oduzimanje predmeta koji su poslužili za izvršenje prekršaja ili kaznenog djela; te privođenje ili privremeno zadržavanje osoba zatečenih u izvršenju prekršaja ili kaznenog djela.

Drugi podnaslov *Suzbijanje i sprječavanje terorizma, organiziranog međunarodnog kriminala i širenje oružja za masovno uništenje* sadrži pojašnjenje značaja Obalne straže koja u suradnji s drugim državnim tijelima i tijelima međunarodnih organizacija obavlja poslove i zadaće u borbi protiv terorizma i morskog razbojništva; sprječava širenje oružja za masovno uništenje; sprječava krijumčarenja roba i osoba na moru te provodi preventivne mjere protiv počinitelja kaznenih djela u skladu s međunarodnim pravom i nacionalnim propisima.

U trećem podnaslovu *Suzbijanje piratstva i drugih oblika korištenja otvorenog mora u nemiroљjubive svrhe* objašnjavaju se propisani preduvjeti koji trebaju biti ispunjeni kako bi ovlaštena tijela Obalne straže mogla poduzimati radnje na koje ih je ovlastio zakonodavac, a tiču se suzbijanja piratstva i drugih sličnih protupravnih djelovanja. *Zakonom o Obalnoj straži* propisana je ovlast broda ili zrakoplova Obalne straže da na otvorenome moru presretne strani *sumnjivi* brod te ga pregleda; zatim, način postupanja Obalne straže prema piratskom brodu ili piratskom zrakoplovu ili brodu i zrakoplovu koje je djelom piratstva otet i nalazi se u vlasti pirata. Slični postupak je i prema stranom plovilu na otvorenom moru koje se bavi krijumčarenjem droge ili ljudi.

Četvrti podnaslov trećeg poglavlja je *Sigurnost plovidbe*. Sigurnost plovidbe i zaštita od onečišćenja s pomorskih objekata prema *Pomorskom zakoniku* odnosi se na osnovne uvjete koje moraju zadovoljiti plovni putovi i objekti sigurnosti plovidbe u unutarnjim morskim vodama i teritorijalnom moru Republike Hrvatske, hidrografska djelatnost, traganje i spašavanje osoba na moru, nadzor i upravljanje pomorskim prometom, obalne radiopostaje, pomorska meteorološka i hidrološka služba, luke, pomorski objekti hrvatske državne pripadnosti kao i plovni objekti koji plove unutarnjim morskim vodama, teritorijalnim morem i gospodarskim pojasom Republike Hrvatske, posada na pomorskim objektima, plovidba i peljarenje na moru te nadzor nad provođenjem predmetnih odredaba. U pogledu ostvarivanja sigurnosti plovidbe Obalna straža prati plovidbu Jadranskim morem, prijavljuje i pruža potporu u istrazi pomorskih nesreća te obavlja određene inspeksijske poslove pridonoseći na taj način sigurnosti plovidbe.

Peti podnaslov *Traganje i spašavanje* sadrži analizu poslova traganja i spašavanja na moru čiji je cilj zaštita ljudskih života. U skladu s *Nacionalnim planom traganja i spašavanja na moru te Pravilnikom o načinu suradnje ovlaštenih osoba Obalne straže i tijela nadležnih za traganje i spašavanje na moru te način razmjene informacija potrebnih za njihovo učinkovito i usklađeno djelovanje* Obalna straža redovito i učinkovito sudjeluje u akcijama traganja i spašavanja pridonoseći boljoj sigurnosti ljudi na moru.

Šesti podnaslov *Zaštita morskog okoliša, prirode i kulturne baštine* sadrži i pobliže definira poslove Obalna straža u ZERP-u u obavljanju nadzora i zaštite morskog okoliša, prirode i kulturne baštine. U unutarnjim morskim vodama i teritorijalnome moru Republike Hrvatske Obalna straža pruža potporu tijelima nadležnima za nadzor i zaštitu morskog okoliša, prirode i kulturne baštine. Također, Obalna straža u unutarnjim morskim vodama i teritorijalnome moru, u suradnji i na zahtjev nadležnih tijela Republike Hrvatske, kontrolira i nadzire ugroženost biološke i krajobrazne raznolikosti, unutar zaštićenog područja i izvan njega, te opasnosti od onečišćenja mora. Bitno obilježje djelokruga rada Obalne straže jest i postupanje u skladu s *Planom intervencija kod iznenadnog onečišćenja mora u RH* u slučaju iznenadnog onečišćenja mora, izlivanja ulja, ispuštanja štetnih i opasnih tvari te iznenadnih prirodnih katastrofa. Obalna straža dužna je surađivati s tijelima ministarstava nadležnih za pomorstvo, gospodarstvo, znanost, zaštitu prirode i zaštitu okoliša u odnosu na nadzor znanstvenih i tehnoloških istraživanja, ispitivanja, fotografiranja i mjerenja mora i podmorja, kontrolirajući i nadzirući zaštitu, iskorištavanje, očuvanje i gospodarenje živim i neživim prirodnim bogatstvom u moru i podmorju. U suradnji s nadležnim tijelima ministarstva nadležnog za kulturu Obalna straža nadzire arheološka istraživanja, u skladu s međunarodnim pravom i nacionalnim propisima, dok u suradnji s nadležnim ministarstvima Obalna straža kontrolira i nadzire zaštitu, iskorištavanje, očuvanje i gospodarenje živog i neživog prirodnog bogatstva u moru i podmorju, a u epikontinentalnom pojasu nadzire gradnju, rad i uporabu umjetnih otoka, uređaja i naprava na moru i podmorju.

Sedmi podnaslov je *Nadzor morskog ribarstva*. Temeljni propis koji regulira ulov i uzgoj ribe u morskoj vodi je *Zakon o morskome ribarstvu* koji je dopunjen nizom podzakonskih akata. Obalna straža, u suradnji s tijelom nadležnim za morsko ribarstvo, u ZERP-u obavlja nadzor i zaštitu morskog ribarstva, a u unutarnjim morskim vodama i teritorijalnome moru pruža potporu tijelima nadležnima za nadzor morskog ribarstva u skladu s međunarodnim pravom i propisima Republike Hrvatske o morskome ribarstvu. S obzirom na sposobnosti i tehnička sredstva kojima raspolaže, Obalna straža jedina ima mogućnost provedbe takvog nadzora.

Četvrto poglavlje pod nazivom *Obalna straža Republike Hrvatske u praksi* analizira poduzete aktivnosti Obalne straže u razdoblju od 2011. do 2015. godine. Iako je razdoblje analiziranja relativno kratko, moguće je zaključiti kako Obalna straža

ima aktivnu ulogu u nabrojenim ovlaštenjima i djelatnostima. Tako je u promatranom razdoblju Obalna straža poduzela ukupno 607 aktivnosti na moru. U prosjeku, prema posljednje dvije godine promatranog razdoblja, broj poduzetih aktivnosti je oko 170 na godinu. Prilikom nadziranja pomorske situacijske slike sustavom *Sevid* i *Coastwatch VTS* od strane dežurnog operativnog časnika Obalne straže tijekom 2015. godine uočeno je 35 povreda državne granice Republike Hrvatske te 5 povreda zabrane plovidbe i ribarenja u zoni oko platformi za eksploataciju plina u sjevernom Jadranu od strane 5 stranih ribarica.

U petom poglavlju pod naslovom *Komparativni prikaz obalnih straža u svijetu i Europi* prikazan je način funkcioniranja najpoznatijih od ukupno više od 160 egzistirajućih obalnih straža u svijetu. Tako na primjer, zadaće kanadske obalne straže koja djeluje pod Ministarstvom ribarstva su osiguranje sigurnosti prometa u kanadskim vodama; ledolomstvo, peljarenje u Arktičkom oceanu te u zaljevu i rijeci St. Lawrence i Velikim jezerima; traganje i spašavanje na moru; zaštita okoliša; borba protiv organiziranog kriminala i terorizma u suradnji s kanadskom kraljevskom policijom; nadzor ribarstva i pomaganje drugim službama na moru. Obalna straža Sjedinjenih Američkih Država djeluje pod okriljem Ministarstva domovinske sigurnosti te ima mogućnost provedbe vojnih, redarstvenih i humanitarnih zadaća. U njihove temeljne zadaće ubrajaju se sigurnost na moru; poslovi nacionalne sigurnosti; kontrola poštivanja zakonskih propisa na moru; održavanje sigurnosti plovni putova i zaštita prirodnih izvora. U Ujedinjenom Kraljevstvu Velike Britanije i Sjeverne Irske nadzor nad obalnim morem obavlja Agencija za pomorstvo i obalnu stražu. Njene glavne funkcije su razvoj, promocija i osnaženje visokih standarda pomorske sigurnosti; pružanje zaštite pomoći na moru; sprječavanje rizika onečišćenja mora s brodova; minimaliziranje učinaka onečišćenja morskog okoliša; traganje i spašavanje; inspekcija i nadzor brodova koji plove pod britanskom zastavom; inspeksijski nadzor stranih brodova u britanskim lukama; primjena pomorskog zakonodavstva; te postavljanje standarda sigurnosti u pogledu brodova i članova posade. U Italiji je obalna straža dio mornarice, a administrativno je dio Ministarstva prometa i infrastrukture. Njene glavne zadaće su sigurno odvijanje pomorskog prometa; provođenje propisa pomorske sigurnosti; obavljanje poslova traganja i spašavanja na moru te zaštita morskog okoliša. Osim obalne straže zaštitu talijanskih interesa na moru osiguravaju i carina, karabinjeri, policija te mornarica. Švedska obalna straža, *Kustbevakning*, najstarije je europska obalna straža. Njene zadaće su civilna kontrola mora, zone ribarenja i obalnog pojasa, provedba ribarskih zakona, zaštita okoliša i borba protiv krijumčarenja droga te je dio švedske službe traganja i spašavanja koja je u nadležnosti pomorske uprave. Obalna straža Norveške dio je ratne mornarice Kraljevine Norveške. Odgovornost za zaštitu i obranu mora podijeljena je između mornarice i obalne straže, ali samostalno djeluje sukladno odredbama

Zakona o obalnoj straži kojim je reguliran njezin rad. U Francuskoj obalna straža kao takva ne postoji, ali su jasno definirane njezine funkcije u čijem provođenju sudjeluje više od 10 odjela različitih ministarstava. U obavljanju tih funkcija sudjeluju: Francuska mornarica, uključujući i pomorsku žandarmeriju, Carina, Nacionalna granična policija, Nacionalna žandarmerija i Građanska sigurnosna direkcija te Direkcija za pomorske poslove. U ovom dijelu također se analizira nova europska organizacija stvorena Uredbom Europskog parlamenta i Vijeća o europskoj graničnoj i obalnoj straži pod nazivom Europska granična i obalna straža koju čine Agencija za europsku graničnu i obalnu stražu te nacionalna tijela država članica nadležna za upravljanje granicama. Cilj ove organizacije je provođenje integriranog upravljanja vanjskim granicama i podizanje sigurnosti u Europskoj uniji uz istodobno osiguranje slobodnog kretanja građana unutar nje.

Nakon zaključka, relevantne literature i sažetka (na hrvatskom i engleskom jeziku) knjiga je obogaćena relevantnim propisima koji se nalaze u prilogu.

Knjiga *Obalna straža Republike Hrvatske – pravni okvir* predstavlja izvorno djelo jer se na jednom mjestu sustavno i sveobuhvatno analiziraju posebnosti relativno nove organizacije – Obalne straže Republike Hrvatske. U hrvatskoj pravnoj znanosti ovo je prvo cjelovito djelo koje na znanstvenim osnovama obrađuje ovaj institut. Posebno je važan komparativni prikaz obalnih straža u svijetu jer čitatelji mogu jasno pratiti stavove autora te zaključiti zbog čega je obalna straža značajna za pomorsku državu kao što je Hrvatska.

Ena Sirišević, studentica
Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu

Summary:

CROATIAN COAST GUARD – LEGAL FRAMEWORK

Authors: *Petra Amižić Jelovčić; Željka Primorac; Nikola Mandić*

Publisher: *Faculty of Law, University of Split*

Split, 2017, 236 pages

The book entitled “Croatian Coast Guard – Legal Framework” gives a complete review of regulations that form the legislative system of organization and competence of the Coast Guard of the Republic of Croatia. The authors have analyzed issues related to security threats and maritime threats from the aspect of contemporary international, European and Croatian enforcements and effective supervision and protection of interests provided by the Croatian Coast Guard. The Coast Guard Law (2007) establishes the structure, organization, domain of work, authority, tasks and assignments of the Coast Guard – the new maritime administrative service that contributes to the protection of sovereignty; sovereign rights and jurisdiction of the Republic of Croatia at sea; navigation safety and marine environment protection; suppression and prevention of criminal offences according to international law and Croatian regulations. The book consists of Foreword; Introduction; five chapters (Historical development of the Coast Guard in the Republic of Croatia; Legal regulation of the Coast Guard in the Republic of Croatia; Basic tasks of the Coast Guard of the Republic of Croatia; Croatian Coast Guard in practice; Comparative view of coast guards in the world and Europe), Conclusion, Abstract, Summary, Inset and the Authors’ Biographies.